

системним, педагогічно виваженим утворенням, тому пропонуємо деякі рекомендації щодо формування соціальної компетентності дошкільників:

- ознайомлення дошкільників із різними форматами поведінки в проблемних ситуаціях, збагачення соціальних уявлень дітей;
- забезпечення розвивального середовища для особистісного зростання дитини в суспільних відносинах з ровесниками й дорослими, навчання оцінювати власну поведінку;
- прищеплення базових навичок соціального спілкування (партнерська взаємодія, віртуальний діалог, тощо).

Список використаних джерел

1. Айзенбарт М. М. Формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників крізь призму ігрової діяльності [Електронний ресурс] / М. М. Айзенбарт // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 29. – С. 417–422. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_29_68
2. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг. ред. О. Рейпольської. – К. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. – 280 с.

Вікторія Никитенко

ГЛОБАЛЬНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ХХІ СТ.: ЗАНЕПАД ЧИ ВІДРОДЖЕННЯ?

Тисячолітній розвиток людської цивілізації відзначався динамічними процесами прогресу, становлення нових технологій, зародження ключових ідей розвитку. Розвиток новітніх технологій, ідей цивілізаційного розвитку, освоєння земної кулі, дослідження космосу, подолання різноманітних проблем людства – ці чинники вказували на розвиток та удосконалення людської цивілізації. Проте, поряд з елементами інновацій та прогресу людської цивілізації наростають негативні тенденції та явища. Це різноманітні глобальні економічні, суспільні, екологічні проблеми. Повернення до нарощення систем озброєння, множинність локальних військових конфліктів, екстремізм, тероризм – всі ці явища активізувалися та навіть набувають загострених форм у ХХІ ст. Актуалізується логічне питання – сучасна світова цивілізація на межі занепаду чи відродження. Спробуємо з'ясувати даний аспект та розглянути можливі сценарії розвитку людства.

На межі тисячоліть склалася нова картина світу: внаслідок краху

світової системи соціалізму та зміни формотворчої приналежності її колишніх основних компонентів, системна єдність сучасної світової спільноти досягла значного розвитку. В умовах відсутності протистояння соціально-економічних систем та конкуренції між ними – єдина світова система отримала історичний шанс реалізувати принципи лібералізму та на основі панівних цивілізаційних цінностей та норм міжнародного права побудувати більш стабільний світ, забезпечити його поступальний розвиток. Однак власні системні протиріччя оголили потенціал, раніше прихований у процесі протистояння протилежному суспільному устрою, виявили невизначеність перспектив існування та розвитку [6, с. 9].

На тлі процесів глобалізації криза сучасного капіталізму виявилася вкладеною в кризу світової цивілізації. Складовим елементом сучасної кризи світової цивілізації стало зростання кризових явищ. Основними проявами якої є культурні, демографічні, аксіологічні, економічні проблеми розвитку світу. Треба зазначити, що цивілізація вступила у тривалий період загострення комплексу протиріч, пов'язаних із процесом глобалізації, постійною системною кризою економіки сучасного капіталізму, кризовими явищами у сфері світової та регіональної політики та геополітика в цілому [4, с. 47].

Це ставить проблему забезпечення достатньої різноманітності всередині світової системи. Ігнорування цього загальносистемного принципу та реалізація концепції «золотого мільярда» лише посилить увесь спектр конфліктів у суспільстві й у перспективі призведе до створення тоталітарної світосистеми, що повною мірою реалізує всі негативні характеристики тоталітаризму глобальному масштабі [1, с. 115]. Реальність ставить надзвичайно складне питання: або поліцивілізація та багатоваріантність розвитку, або тоталітаризм у глобальному масштабі.

У контексті розвитку ринкової економіки стає вкрай потрібною «демократія» як інститут державного устрою. Якісною особливістю нової формації стала політика так званого «гуманізму» – відродження традицій, що визначають людські цінності та права як домінуючі [3, с. 87]. Витоки цієї кризи ще недостатньо вивчені, і їхнє ретельне вивчення поза контекстом сучасних догм, міфів і уявлень і строго на основі наукових методів та історичної адекватності вимагатиме великих зусиль.

У ситуації системної кризи особливо актуальним є питання про значення культури, духовності, моральних норм та їх безпеки. Культурна безпека передбачає захист громадян країни від насильницьких духовно-етичних потрясінь, зіткнень і руйнувань. На перший план виходить проблема тісного взаємозв'язку культури, науки, освіти, виховання, мистецтва, релігії та їхнього впливу на людину. ХХ–ХХІ ст. продемонстрували людству, що культура, як інтегруючий початок у суспільному розвитку, охоплює як сферу духовного, але дедалі більше – матеріального виробництва.

Ч. Сноу писав, що «у XX столітті цілісна та органічна структура культури розпалася на дві антагоністичні форми» [5, с. 17]. Між традиційною гуманітарною культурою європейського Заходу та новою, так званою науковою культурою, похідною від науково-технічного прогресу XX ст., з кожним роком збільшується катастрофічна прірва. Ворожнеча між двома культурами може призвести до загибелі людства.

Існує ряд причин, що породжують стійке відчуття культурологічної кризи у культурології XX–XXI ст. Головне – це усвідомлення нових реальностей: універсальності життєвих процесів, взаємодії та взаємозумовленості культурних регіонів, спільності участі людства в сучасному світі, тобто тих реальностей, які є джерелом цивілізації і водночас її наслідки. Загальні долі різних культурних регіонів представлені «катастрофами», що охопили не лише окремі народи, а й усю людську спільноту у XX–XXI ст.: світові війни, тоталітарні режими, фашистська експансія, міжнародний тероризм, економічні депресії, екологічні потрясіння тощо. Перебіг цих процесів не міг бути локальним і вплинув на внутрішнє життя інших народів, порушуючи стиль культурного розвитку. Усе це, з погляду С. Хантінгтона, лише доводило помилковість еволюційного шляху всієї західної цивілізації [5, с. 239].

Ситуація порушення культурної цілісності та розриву органічного зв'язку людини з природними засадами життя у XXI ст. інтерпретується як ситуація відчуження. Відчуження є процес перетворення різних форм людської діяльності та її результатів на самотійну силу, що панує над нею і ворожу їй. Механізм відчуження небезпечний тим, що пов'язаний з такими проявами:

- 1) безсилля людини перед зовнішніми силами життя; уявлення про абсурдність існування;
- 2) втрата людьми взаємних зобов'язань щодо дотримання суспільного устрою, а також заперечення системи цінностей, що склалася; почуття самотності, що виключає людину із соціальних зв'язків;
- 3) втрата особистістю свого «Я», руйнація справжності особистості [2].

Для подолання хаосу світового масштабу XXI ст. важливо усвідомити таке:

1. Загрози руйнування старої системи та відсутності нової прямо чи опосередковано тиснуть на всіх міжнародних суб'єктів;

2. Конфлікти, кризи, нестабільність чи заворушення мають безпосередній вплив на всіх учасників регіональної політики, і надалі залучають світових гравців до ескалації чи вирішення проблемної ситуації, що доводить взаємозалежність світу;

3. Глобалізація породжує, з одного боку, всеосяжну взаємозалежність держав, іноді нівелюючи їхню роль міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, які отримали частину суверенітету цих країн, а з іншого – посилює регіоналізацію та схильність до ізоляціонізму;

4. Провідні світові гравці повинні подолати зневажливе панування над меншими та слабкішими учасниками міжнародних відносин;

5. Окрім національних суб'єктів, у сучасній системі міжнародних відносин є й інші суб'єкти (МО, ТНК, ЗМІ, окремі особи, терористичні організації, релігійні рухи, наркокартелі тощо), які часто відіграють більш серйозну роль, ніж деякі держави світу, тому необхідно враховувати їх місце, значення та роль;

6. Формування «нового світового порядку» можливе за згодою акторів на вироблення загальноприйнятих правил взаємодії, поведінки, які отримають реальні гарантії та набір санкцій, свідомо визнаних усіма гравцями за їх порушення [6, с. 34–37].

Загалом, нова архітектура глобальної безпеки, якою б вона не була, рухається до багатополярності. Залишаються важелі, які постійно стримують великі держави світу від нападу одна на одну, але більше не залишається аргументів для забезпечення суверенітету національних держав від сильніших учасників. Україна тому яскравий приклад. Право сильного повертається до міжнародної реальності, щодня розмивається роль міжнародного права та забезпечення прав і свобод громадян. Третя хвиля демократизації і кінець історії не відбулися. Демократія не стала панацеєю для людства і не зіграла роль універсального політичного порядку, який гарантує прогрес країнам. Нації та спільноти вимагають зміни принципів і правил щодо гарантій їхньої свободи дій, віросповідання, спілкування, реакції на події та процеси місцевого та регіонального масштабів. Консенсус щодо легітимності – єдине правило, яке дозволить країнам розвивати спільні дії для побудови «нового світового порядку» в ХХІ ст., інакше ми всі приречені боротися за виживання навіть без уявної міжнародної підтримки.

Тому відзначимо, що сьогодні назріла глобальна системна криза, що може швидко привести людство до стагнації та занепаду. І від вирішення проблем, які гостро стоять вже сьогодні, від консолідації дій та формування нової філософії сталого розвитку залежить наскільки довго проіснує людська цивілізація.

Список використаних джерел

1. Бжезинський З. Вибір. Глобальне панування чи глобальне лідерство. Л.: Логос, 2014. 288 с.
2. Будувати з нуля, або якою може бути майбутня система глобальної безпеки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3449401-buduvati-z-nula-abo-akou-moze-buti-majbutna-sistema-globalnoi-bezpeki.htm> (дата звернення: 10.03.2023).
3. Иноземцев В. Л. На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия. М.: ЗАО Изд-во «Экономика», 2003. 776 с.
4. Міщенко А. Б. Новий світовий порядок: міжнародний дискурс.

- Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти.* 2020. Вип. 6. С. 44–55.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. М.: ООО «Изд-во АСТ», 2013. 603 с.
 6. Соснін О. В., Воронкова В. Г., Постол О. Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 556 с.

*Марія Новіцька,
Людмила Озерова*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ

Сучасні заклади вищої освіти орієнтовані на модернізацію освітнього середовища, інноваційність освітнього процесу, формування цифрової компетентності фахівця та навчання протягом життя. Цей процес передбачає фундаментальні зміни в професійних завданнях, які розв'язуються у закладах вищої освіти.

Розвиток та поширення цифрових технологій у світі відбувається швидкими темпами. Цьому сприяють постійні технологічні інновації, що впливають на всі сфери життєдіяльності людини. Виникає необхідність упровадження в освітній процес інноваційних підходів до навчання та цифрових технологій, які дозволяють формувати у майбутніх фахівців не просто знання і навички, а сучасні професійні компетентності для майбутнього професійного росту та підвищення конкурентноспроможності на ринку праці [1, с. 128].

Цифрова компетентність майбутніх фахівців розглядається як вміння орієнтуватися в широкому просторі інформації, одержувати інформацію та використовувати її для власних потреб відповідно вимог сьогодення [4]. Цифрова компетентність необхідна і при проектуванні практичних занять, і при проведенні майстер-класів, і при виборі форм і методів професійного навчання, і при розробці програмно-методичного забезпечення освітнього процесу. Формування цифрової компетентності майбутнього фахівця розглядається нами в межах формування професійної компетентності та є її важливим елементом, оскільки цифрова економіка потребує нових навичок для досягнення успіху в професійній діяльності.

Відповідно до стандартів, визначених ЮНЕСКО, можна виокремити такі рівні цифрової компетентності:

- початківець (епізодично використовує цифрові технології у повсякденному житті та професійній діяльності);
- інтегратор (систематично застосовує сервіси Інтернету в